

Publicystyka polityczna polskich tygodników opinii wobec zjawisk związanych z migracją („Newsweek” i „Polityka” w latach 2015–2016)

ANDRZEJ L. RANKE

DR

Collegium Da Vinci w Poznaniu, Wydział Nauk Społecznych
e-mail: andrzej.ranke(at)cdv.pl

Słowa kluczowe migracja, wizerunek medialny, publicystyka, prasa opinii

Abstrakt Problemy związane z migracją stanowią zagadnienie złożone, co do zjawisk, wchodzących w ich skład. Za migrację uznaje się masową wędrówkę, przenoszenie się ludności w obrębie danego kraju lub pomiędzy różnymi krajami, w celu zmiany miejsca pobytu na stałe lub na pewien okres, wywołane czynnikami politycznymi, etnicznymi, ekonomicznymi lub religijnymi. Formami migracji są: emigracja, imigracja, reemigracja, repatriacja, uchodźstwo. Są to zjawiska o poważnych konsekwencjach, zarówno na poziomie jednostek, jak i zbiorowości. Obraz, charakterystykę procesów migracyjnych rekonstruować można na podstawie różnych danych. Przyjęto, że badanie wypowiedzi publicystycznych w polskich tygodnikach „Newsweek” i „Polityka” pomoże w ustaleniu wizerunku medialnego procesów migracyjnych. Przeprowadzono badanie ilościowe i jakościowe, co pozwoliło na ustalenie, że obraz ten jest złożony i pokazuje zjawisko w sposób pogiębiony, zachęcający do refleksji. Obraz ten, choć nie jest wolny od jednoznacznych ocen czy stanowisk, nie ma charakteru perswazyjnego. Publicystyka ta realizuje więc swoją rolę i funkcję także w odniesieniu do zjawisk związanych z migracjami.

Political journalism about the problems of migration („Newsweek” and „Polityka” in the years 2015–2016)

Keywords migration, media image, journalism, opinion-forming press

Abstract Migration issues are a complex issue as to the phenomena which they are composed. All things considered, migration is a mass migration, transfer of population within a country or between different countries in order to change the place of residence permanently or for a certain period, due to political, ethnic, economic or religious factors. Forms of migration are: emigration, immigration, re-emigration, repatriation, exile. These phenomena are strong consequences, both at the level of individuals and communities. The image, characteristic of migration processes can be reconstructed based on different data. It was assumed that the examination of journalistic expression in the Polish periodicals „Newsweek” and „Polityka” will help in determining the media image of migration processes. A study was

conducted in quantitative and qualitative methods. It allowed establish that the picture is complex, and shows a phenomenon with important social consequences. The way it's presentation corresponds entirely to the tasks of journalism.

Procesy migracyjne stanowią bez wątpienia jedną z kwestii, którą należy rozpatrywać z punktu widzenia wyzwań dotyczących bezpieczeństwa – tak w wymiarze międzynarodowym i globalnym, jak i z punktu widzenia poszczególnych państw, a w końcu każdego człowieka. Zależności te niosą z sobą konsekwencje dające podstawę do klasyfikowania migracji jako czynnika gwarantującego utrzymanie tempa obecnego rozwoju gospodarczego bądź jednej z przyczyn permanentnych napięć społeczno-kulturowych, politycznych czy narodowościowych. Polski kontekst rozpatrywania procesów migracyjnych prowadzi do uruchamiania wielu obrazów dotyczących rodzimych odsłon tego zjawiska. Można rozpatrywać jego egzemplifikację odnosząc się do osadnictwa przybyszów z innych państw w czasach monarchii Piastów, Jagiellonów czy też królów elekcyjnych, polskiej Wielkiej Emigracji po klęsce powstania listopadowego, emigracji zarobkowej Polaków na ziemię niemieckie i do Ameryki Północnej z przełomu XIX i XX wieku, wysiedleń i przesiedleń będących następstwem drugiej wojny światowej, emigracji osób pochodzenia żydowskiego po wydarzeniach marca 1968 roku, emigracji solidarnościowej z lat 1980/1981 czy wreszcie po akcesji Polski do UE.

Przemieszczenia ludności stanowią zjawisko uniwersalne i ponadczasowe – towarzyszą człowiekowi przez całą jego historię. Słowo migracja interpretować można na podstawie jego znaczenia w języku łacińskim – *migratio*, oznacza przesiedlanie. *Słownik współczesnego języka polskiego* podaje, że migracja to:

masowa wędrownica, przenoszenie się ludności w obrębie danego kraju lub pomiędzy różnymi krajami w celu zmiany miejsca pobytu na stałe lub na pewien okres, wywołane czynnikami politycznymi, etnicznymi, ekonomicznymi lub religijnymi (Dunaj, 1996, s. 521).

Procesy związane z migracją pozwalają na różną klasyfikację tego zjawiska. Najczęściej mówi się więc o migracji zewnętrznej (międzynarodowej) oraz wewnętrznej (krajowej). W podziale tym widać, że przekroczenie granicy państwowej wiąże się z wyraźną zmianą cech samej migracji, motywów przemieszczania się oraz intensywności przepływów. Biorąc pod uwagę formę manifestowania się migracji traktowanej jako hiperonim, należy utożsamiać z nią wyrażenia hiponimiczne, m.in.: emigrację, imigrację, reemigrację, repatriację czy uchodźstwo. Migracja może być dobrowolna lub przymusowa (wygnanie, banicja, uchodźstwo, deportacja). Inny podział migracji wynika ze zmian, które zachodzą w otoczeniu, bądź też jako przyczynę pojawienia się tych zmian. Migracja może być zatem traktowana jako skutek lub jako przyczyna w łańcuchu powiązań wzajemnych pomiędzy nią samą, a otoczeniem. Migracja jest zmienną zależną, poszukuje się więc odpowiedzi na pytania o zespół cech determinujących jej wystąpienie, w tym o cechy osobowe migranta, o formy jakie przybiera proces migracji, a także o czasowe

i przestrzenne zróżnicowanie natężenia przepływów. W komplementarnym wobec powyższego ujęciu – migracja może być zmienną niezależną, w rezultacie teorie tej grupy koncentrują się na społeczno-politycznych, gospodarczych, kulturowych bądź przyrodniczych skutkach wystąpienia migracji. Trzecie podejście klasyfikacyjne uwzględnia koncepcje migracji określane jako klasyczne, konfliktu oraz systemu. Koncepcje klasyczne zakładają, że migracja jest procesem kompensującym występujące w przestrzeni różnice natury społecznej czy ekonomicznej, a transfer ludności jest korzystny zarówno dla niej samej, jak i dla krajów, które migrantów przyjmują lub oddają. Teorie konfliktu mniej bądź bardziej bezpośrednio inspirują się koncepcją marksizmu, zgodnie z którą warunkiem rozwoju państw wysoko rozwiniętych jest wykorzystanie krajów gorzej rozwiniętych, natomiast migracje są mechanizmem pogłębiania różnic między państwami. Systemowe ujęcie migracji zakłada, że wpływa na nią wiele czynników i nie da się wyjaśnić dyferencjacji tych procesów za pomocą jednego czynnika ani nawet ich grupy, sprowadzającej przestrzenne zróżnicowanie świata do jednego wymiaru (nawet takiego, który zdaje się być najbardziej istotny) (Janicki, 2007, s. 285 i n.; Castels, Miller, 2009, s. 26; Bali, 2012, s. 471). Kolejny podział koncepcji migracji wynika z przyjęcia różnych wymiarów czy potencjałów rozpatrywania tego zjawiska. Migracje można więc badać analizując zachowania pojedynczych osób i na podstawie tej obserwacji wyciągać wnioski dotyczące ogólnej zbiorowości. Takie podejście wykorzystuje psychologiczne teorie motywacji i koncentruje się na relacji pomiędzy wystąpieniem zjawiska migracji a cechami osobowymi jednostki oraz na sposobie, w jaki ocenia ona własne miejsce pobytu na tle potencjalnych celów migracji. Ponieważ na ten sam zestaw informacji i okoliczności każdy może zareagować inaczej, stąd wnioski o zbiorowości ogólnej powstają na bazie rachunku prawdopodobieństwa. Badania w skali makro polegają natomiast na poszukiwaniu prawidłowości rządzących migracjami na podstawie zestawienia wielkości przepływów pomiędzy badanymi jednostkami terytorialnymi i zróżnicowania tych jednostek. Przyjmuje się zatem, że migranci reagują na społeczno-polityczne, ekonomiczne czy kulturowe różnice w przestrzeni. Można w końcu uznać, że poszczególne dyscypliny badawcze (np. politologia i stosunki międzynarodowe, socjologia, ekonomia, antropologia), korzystając z odpowiednich dla siebie metod i narzędzi, w odmienny sposób formułują zasady i zajmują się różnymi aspektami procesów migracyjnych. W rezultacie teorie powstałe na gruncie danej dyscypliny mają ze sobą wiele wspólnego, a jednocześnie różnią się wyraźnie od pozostałych (Holzer, 1999, s. 288; Janicki, 2007, s. 285; Paleczny, 2004, s. 660–671).

Obraz określonych procesów i zjawisk śledzić można na podstawie różnorodnych obserwacji, część z nich pozostaje czymś bardzo ulotnym, niestałym. Można przyjąć, że rzeczywistość życia społecznego dość wyraźnie zostaje zobrazowana w środkach społecznego komunikowania, zwłaszcza w prasie. Przyjmuje się, że dziennikarstwo wynika z potrzeby informowania o tym, co dzieje się wokół ludzi i pomiędzy ludźmi. Przekaz informacyjny, docierający do odbiorcy i konstruowany przez nadawców korzystających ze środków społecznego przekazu, służy ograniczaniu poziomu zawilości oraz złożoności otaczającego ludzi świata. Dziennikarskie opisywanie świata ma walor poznawczy, odnosi się do rzeczywistości w jej aktualnym wymiarze. Publikacje prasowe są nie tylko zjawiskiem filologicznym, ale – co ważne – sposobem

ukazywania faktów czy zjawisk, wpływania na postawy i świadomość odbiorców. Ich twórcy i odbiorcy tworzą wobec tego specyficzną sferę publiczną. Twórcy wpływający na formułowane treści oraz formy przekazu zainteresowani są jego skutecznością, zabiegają o warunki odpowiadające w optymalny sposób roli, którą pełnią. Teksty prasowe charakteryzują się stylistyką stosownych gatunków i rodzajów prasowych. Badając wypowiedzi prasowe należy nawiązać do klasycznego już jakby się wydawało wskazywania wśród wypowiedzi dziennikarskich gatunków informacyjnych i publicystycznych. Każda wypowiedź dziennikarska dotyczy elementów rzeczywistości, zagłębiając się w charakter tej działalności można, za Michałem Szulczewskim przyjąć, że gdy informacja stanowi odbicie rzeczywistości, to publicystyka stanowi reakcję na ową rzeczywistość. Prawdliwość powyższa powoduje skupienie na fakcie – jako materii przetwarzanej przez podmiot kształtujący informację. Wypowiedź tego typu powinna cechować wierność, szczegółowość oraz ścisłość (Szulczewski, 1976, s. 22). Jeśli zauważyć dynamikę procesów, widać, że informacja dziennikarska ma pozwalać na rejestrowanie zachodzących zmian. Dziennikarz rejestrujący nowe fakty podejmuje się podstawowej weryfikacji wskazując na ich istotność. W tym przejawia się jego postawa wobec opisywanych zjawisk. W praktyce funkcjonowania prasy można jednak zauważyć, jak w tego rodzaju przekaz wnikają elementy subiektywizmu, nastęrcza to pewną trudność na poziomie odbioru – obok informacji może się tu znaleźć dezinformacja.

Traktowanie publicystyki jako formy reagowania na rzeczywistość oparte jest na założeniu, że wypowiadający prezentuje postawę cechującą się dociekliwością, chęcią dokonania analizy wybranego zjawiska po to, żeby wyrobić sobie jakiś subiektywny pogląd, ale oparty na racjonalnych przesłankach. Informacja prasowa zasadniczo konstatuje fakty, odtwarza bieg zdarzeń, podczas gdy publicystyka wartościuje te fakty, ukazuje ich sens poprzez subiektywne spojrzenie autora. Jako charakterystyczne można podnieść to, że jeśli dziennikarska wypowiedź informacyjna odnosi się jedynie do tych zdarzeń, które przedstawia, to wypowiedź publicystyczna stanowi zazwyczaj wyraz ogólniejszego poglądu na świat na podstawie oceny pewnego zespołu zjawisk. Informacja dziennikarska jest przede wszystkim swoistym zewnętrznym opisem zdarzeń. Z kolei publicystyka to ukazywanie ich wnętrza, sensu. W *Słowniku terminologii medialnej* podano, że publicystyka to zbiorcza nazwa dla wszystkich gatunków dziennikarskich, które służą interpretacji i komentowaniu zjawisk życia politycznego, społecznego, ekonomicznego i kulturalnego oraz wywieraniu wpływu na opinię publiczną (Pisarek, 2006, s. 169). W *Popularnej encyklopedii mass mediów* zauważa się zaś, że publicystykę stanowi ogół gatunków dziennikarskich podejmujących aktualne i ważne zagadnienia związane ze wszelkimi dziedzinami życia społecznego. Za immanentną cechę publicystyki uznano przekazywanie interpretacji i komentarzy oraz sądów i ocen z zamiarem wpływania na opinię publiczną (Skrzypczak, 1999, s. 445). Precyzowanie pojęcia publicystyki napotyka na wiele trudności, które związane są z licznymi oczekiwaniami zarówno co do formy takiego przekazu, jak i efektu jego oddziaływania. Odnośząc się do klasycznej definicji M. Szulczewskiego traktuje się ją, jako: „aktualne, publiczne, intencjonalne oświetlanie wszystkich zagadnień społecznych” (Szulczewski, 1976, s. 41).

Prasa opinii to pojawiające się dość często określenie różnych typów periodyków, w których komentuje się uprzednio już rozpowszechnione informacje o wydarzeniach, w celu urabiania opinii publicznej i kształtowania postaw. Uważa się, że prasa opinii może pełnić też funkcje propagandowe. W przeciwieństwie do prasy informacyjnej, prasa opinii częściej bywa wyrazem świadomości indywidualnej, tzn. wyraża indywidualne przekonania autorskie. Wiąże się to między innymi z tym, że ten typ prasy jest wyraźniej zindywidualizowany pod względem tematycznym i kręgu odbiorców. Do prasy opinii można zaliczyć taką, która interesuje się i podejmuje tematyką obejmującą sprawy społeczne, polityczne, gospodarcze i kulturalne. Można przyjąć, że cechą prasy opinii jest zainteresowanie czterema wymienionymi kręgami tematycznymi, osadzonymi w sferze publicznej, a także szczególny sposób ujmowania poszczególnych tematów, co można rozpoznać po rezygnacji w danej wypowiedzi z perspektywy prywatnej na rzecz publicznej. To właśnie naświetlanie zagadnienia z perspektywy makrostrukturalnej, ogólnej – pozwala mówić o zjawiskach, mechanizmach, umożliwia problematyzowanie rzeczywistości. Oprócz tego proste dążenie do konkretności, właściwe dla prasy informacyjnej, zastępowane zostaje tu ujmowaniem wydarzeń na różnych poziomach abstrakcji. Czasopisma opiniotwórcze ponadto przynoszą przekaz wieloaspektowy, co powoduje, że wspierają one pluralizm, a osłabiają autorytarną ortodoksję. Znamionuje je także rozległość perspektywy czasowej, stąd to co aktualne prezentowane jest z uwzględnieniem historii oraz z umiejętnością projektowania przyszłości, przy oczywistym wykorzystaniu zależności przyczynowo-skutkowych. Z kolei nadawca opiniotwórczych treści powinien z jednej strony pokazywać swoją fachowość, kompetencje, a z drugiej – dystansować się w swojej wypowiedzi od przekonania o wyższości swoich racji. Naturalnie, w przekazie jest miejsce na uwzględnianie innej optyki czy odmiennego systemu wartości. Odbiorca zaś, będzie mógł efektywnie odczytać przekaz, gdy uzyska biegłość w dekodowaniu owego przekazu. A więc jest w stanie posłużyć się kodem ograniczonym jak i rozwiniętym, dysponować wiedzą umożliwiającą nadbudowywanie i interpretowanie przekazywanych przez prasę treści (Kula, 2010, s. 285; 2012, s. 31–33). Z kolei Denis McQuail prasę opinii utożsamia z prasą prestiżową, elitarną i charakteryzuje ją jako niezależną od państwa oraz partykularnych interesów. Zwykle wykazywała znaczne poczucie odpowiedzialności społecznej i etycznej (McQuail, 2012, s. 49). Dla wspomnianego badacza miarą odchodzenia od wysoko zarysowanych oczekiwań, co do formuły pracy prestiżowej, jest zbytnia stronniczość oraz pogoń za sensacjami. Innym kryterium wykorzystywanym przy definiowaniu tej prasy jest poczytność i popularność (Podemski, 2011, s. 243). Należy jednak pamiętać, co zauważa Tomasz Mielczarek mówiąc o czasopismach społeczno-politycznych i społeczno-kulturalnych, że:

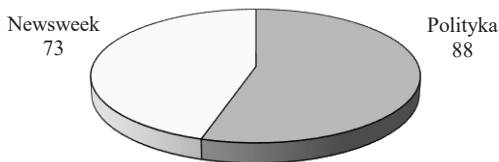
o ich randze i znaczeniu nie decydują nakłady ani liczebność tej grupy, ale fakt, że tytuły te są materialnym dowodem intelektualnej aktywności Polaków. Interesujące nas czasopisma w głównej mierze tworzą ludzie kultury, a czytają – reprezentanci inteligencji (Mielczarek, 2007, s. 150–151; 2013, s. 80).

Można to ująć jeszcze inaczej, a mianowicie określić, że opiniotwórczość tygodników społeczno-politycznych wynika z utrzymywania wysokiego poziomu informacyjnego

i merytorycznego tekstów, publikowania zweryfikowanych i wiarygodnych faktów, które są przetwarzane i cytowane przez inne media. Ponadto, przyjmowanie i konsekwentna realizacja założeń określonej linii programowej, wyraźnego stanowiska pisma wobec prezentowanych kwestii wymagają pracy silnego zespołu redakcyjnego oraz współpracy z autorytetami z różnych dziedzin. Opiniotwórczość czasopism wynika z wieloletniego doświadczenia jego twórców i dziennikarzy.

Wiesław Sonczyk ocenia, że opiniotwórcza rola prasy społeczno-politycznej realizowana jest zasadniczo w formie publicystyki w najszerszym rozumieniu tego pojęcia. Są to w przeważającej mierze analityczne teksty, prezentujące przemyślenia dziennikarskie, poglądy i uwagi różnych autorów, a także ich stanowisko wobec ważniejszych, aktualnych problemów i wydarzeń (Sonczyk, 1999, s. 151). Prasa opinii znajduje właściwe dla siebie warunki rozwoju w środowisku demokratycznym, co wyraża się poprzez pluralizm treści i struktury mediów. Przejrzyste normy prawa regulują funkcjonowanie mediów, a środki przekazu kontrolują władzę polityczną i całe życie publiczne. Czynnikiem wspomagającym w tym zakresie jest niewątpliwie zakaz stosowania cenzury prewencyjnej oraz samoregulacja, zapewniająca oczekiwany poziom profesjonalizmu dziennikarskiego (Golka, 1996, s. 9).

Aby przybliżyć zagadnienie obecności kwestii migracji w mediach założono, że ich pogłębiony wizerunek obecny jest w przekazie polskiej prasowej publicystyki politycznej. Zbadano wszystkie wydania dwóch tygodników – „Newsweek Polska” (łącznie 102 wydania) oraz „Polityka” (także 102 wydania), które ukazały się w latach 2015–2016. Z ogółu numerów wskazanych czasopism (204) wybrano teksty poruszające problematykę związaną z szeroko pojmowaną migracją. Biorąc pod uwagę analizę ilościową okazało się, że w przypadku „Newsweeka” było ich 73, a w „Polityce” – 88, co daje łącznie 161 istotnych dla badania wypowiedzi publicystycznych.

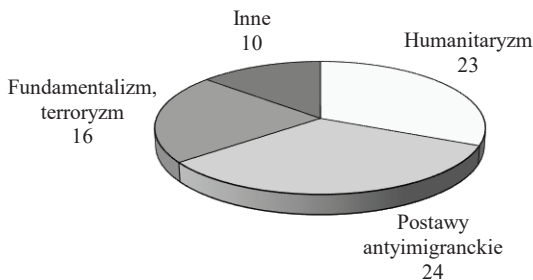

Rysunek 1. Liczba publikacji prasowych dotyczących zagadnień związanych z migracją w badanych tygodnikach

Źródło: opracowanie własne.

Interesującym zagadnieniem jest zakres tematyczny, do którego przyporządkowane mogą zostać istotne dla badania teksty. Po ich analizie przyjęto, że można je pogrupować zasadniczo w trzech zakresach tematycznych – najpierw jako odnoszące się do spraw dotyczących istoty problemów związanych z migracjami, ich definiowaniem, formą i próbami odnajdywania odpowiednich reakcji na uruchomione procesy. Następna duża część tekstów wskazywała na obecność postaw antyimigranckich. Trzeci zespół publikacji – że przemieszczanie się jednostek

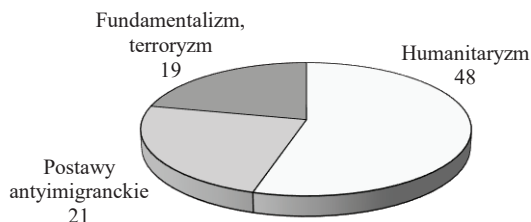
bądź grup ludzi związane jest z funkcjonowaniem systemów radykalno-fundamentalistycznych albo zagraża rozprzestrzenianiem się takich programów. Możliwe jest też dociekanie obecności powiązań między migracjami, fundamentalizmem i aktami terroru wymierzonymi w systemy państw przyjmujących imigrantów czy uchodźców.

Rysunek 2. Liczba problemów poruszanych w badanych wypowiedziach prasowych w tygodniku „Newsweek”

Źródło: opracowanie własne.

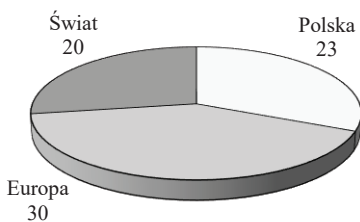
Na podstawie wskazanych powyżej danych zauważyć można zbliżoną liczbę tekstów tygodnika „Newsweek” w poszczególnych grupach. Konkretyzując – najwięcej jest wypowiedzi prasowych podkreślających obecność postaw, które określa się jako antyimigranckie (24). Można to traktować jako swoistą reakcję, odpowiedź na artykuły opisujące postawy fundamentalistyczno-radykalne oraz komentujące poszczególne przypadki zamachów terrorystycznych, do jakich doszło w latach 2015–2016 (16). Liczne wypowiedzi publicystyczne związane były z zagadnieniami szeroko pojmowanej pomocy w trudnych bez wątpienia procesach związanych z migracjami jednostek i grup ludzi, przynosiły też treści pozwalające na głębsze rozpoznanie tego zespołu zjawisk (16). Wśród badanych tekstów prasowych znaleziono też takie (10), których nie dało się przyporządkować do nazwanych wcześniej zespołów.

Rysunek 3. Liczba problemów poruszanych w badanych wypowiedziach prasowych w tygodniku „Polityka”

Źródło: opracowanie własne.

W tygodniku „Polityka”, inaczej niż w „Newsweeku”, dominowały teksty, które objęto zbiorczym hasłem „humanitaryzm” (48). Znacznie mniej dotyczyło postaw antyimigranckich (21). Na trzecim dopiero miejscu pojawiają się te, które nawiązują do aktów terroru łączonych z szeroko pojmowanym fundamentalizmem. Podejmując się interpretacji uzyskanych danych, uznaje się, że można taki ich rozkład łączyć z tłem ideowym, które dotyczy dwóch wspomnianych tytułów. Próbując określić linię programową „Newsweeka” można zwięźle określić ją jako liberalną. Preferowany typ działań w sferze publicznej powinien mieć charakter pragmatyczny. Liczy się to, co indywidualne. Szuka się dość jasnych kryteriów oceny – są nimi sukces, zysk, wytrwałość, strategiczne cele i sposób ich osiągania. Pismo opowiada się za znaczącą rolę centrum politycznego, a więc postaw o niskim poziomie radykalizmu, stanowiącego źródło licznych zagrożeń. „Newsweek” nie boi się podejmowania trudnych i kontrowersyjnych tematów, a w ich prezentowaniu nie ukrywa, że kontekst narodowy czy krajowy nie powinien przysłaniać wyzwań oraz tendencji międzynarodowych i globalnych (Ranke, 2016, s. 242–243). Z kolei „Polityka” w swojej linii ideowej określana jako czasopismo centrolewicowe, pluralistyczne, odwołujące się do idei socjaldemokratycznych, z czasem przechodzące do pozycji centrowych i zdecydowanie liberalnych, z widocznym jednak nachyleniem ku pewnym wartościom lewicy. Wspomniany liberalizm to zdecydowanie kursu ku wolności w każdym jej wymiarze, co powinno się manifestować zarówno gdy chodzi o kwestie ściśle polityczne, jak i światopoglądowe i związane z jednostkowymi wyborami. W tej wizji jest jednak miejsce na odniesienie do tego, że człowiek to zawsze uczestnik większej zbiorowości – społeczeństwa, państwa, kręgu cywilizacyjnego. Liczą się zatem pewne wspólne cele, stąd uwzględnienie wspólnotowości, która może się tu właśnie kojarzyć z lewicowością. Zwłaszcza, gdy uwzględni się kategorie dobra wspólnego czy solidaryzmu (Ranke, 2016, s. 244–246). Na podstawie powyższego spostrzeżenia uznaje się, że dominacja odpowiednich treści w przekazie badanych tygodników może stanowić argument potwierdzający konsekwencję realizacji programów.

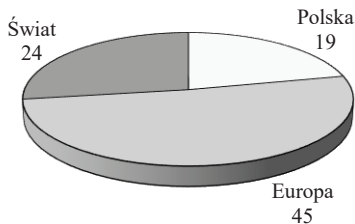
Rysunek 4. Region geograficzny, którego dotyczy kwestia związana z migracją w badanych wypowiedziach prasowych w tygodniku „Newsweek” (liczba tekstów)

Źródło: opracowanie własne.

Prasa opinii nie może poprzestawać na prezentowaniu tekstów odnoszących się do wyraźnie określonego regionu geograficznego, stąd na łamach „Newsweeka” dość wyrównane

proporcje liczby publikacji dotyczących spraw odnoszących się do kontekstu europejskiego (30), krajowego (23) oraz globalnego (20). Nie można jednak podchodzić do powyższych dystynkcji w sposób nazbyt radykalny – cechą współczesności jest stale wzmacniająca się współzależność. Stąd oddzielenie tych umiejscowień nie może być związane z mechanicznym lokalizowaniem poszczególnych spraw.

Rysunek 5. Region geograficzny, którego dotyczy kwestia związana z migracją w badanych wypowiedziach prasowych w tygodniku „Polityka” (liczba tekstów)

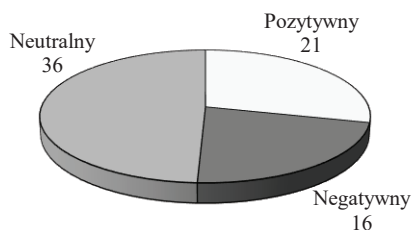
Źródło: opracowanie własne.

Nieco inaczej, w przypadku „Polityki”, prezentuje się liczba wypowiedzi prasowych odnoszących się do konkretnego obszaru geograficznego. Tu dominuje tematyka europejskich problemów migracyjnych (45). Następnie obecne są wypowiedzi prasowe poruszające kontekst globalny (24), a w końcu – zamykające sprawy migracji w perspektywie krajowej.

W każdej wypowiedzi nadawca wyraża swoją wiedzę, przekonania, uczucia lub wolę. Zakładając możliwość wyrażania więcej niż jednej z wymienionych właściwości ludzkiej psychiki, przyjmuje się jednak, że któraś z wymienionych właściwości dominuje i decyduje o funkcji realizowanego w wypowiedzi aktu mowy. Funkcje te mogą być następujące: informacyjno-weryfikacyjna, wartościująco-emotywna oraz działania. Elementem, dającym się zauważyć w przekazie publicystycznym jest zazwyczaj nacechowanie wartościująco-emotywnie badanych tekstów. Punktem wyjścia do tych rozważań jest ujęcie tych aktów w koncepcji Aleksego Awdiejewa (Awdiejew, 2004, s. 123–129). Za tym badaczem przyjmuje się, że badając akty emotywnie, można wskazać: przyczynę stanu powodującego wyrażane w akcie komunikacyjnym emocje, korzystność lub niekorzystność tego stanu, osobę, dla której ów stan jest użyteczny lub nie, znak emocji, jednorodność bądź niejednorodność znaku emocji z oceną stanu pod względem korzyści. Nie oddziela się aktów emotywnych od aktów wartościujących. Przyjmuje się, że wyrażanie emocji jest zarazem wartościowaniem, a wartościowanie – zarazem wyrażaniem emocji (Habrajska, 2005, s. 92).

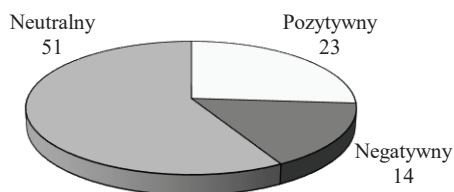
Wydaje się, że ocena odnosi się do jakiejś normy aksjologicznej, wyrażanie emocji zaś takiego odniesienia nie ma. W praktyce często owo odniesienie lub jego brak mieszają się ze sobą. Ponadto badanie odniesienia do normy wymagałoby uprzedniego stworzenia listy (lub odтворzenia systemu) norm. Przyjęto, że wartościowanie uwidocznione w analizowanych tekstach publicystycznych pozwala na odnalezienie w nich wydzźwięku, w jakim prezentowane są w nich

zagadnienia związane z migracją – co jest w nich widoczne w sposób łączący go z nastawieniem pozytywnym, negatywnym bądź neutralnym.

Rysunek 6. Wydzwięk prezentowanych treści odnoszących się do kwestii migracji w badanych wypowiedziach prasowych w tygodniku „Newsweek” (liczba tekstów)

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 7. Wydzwięk prezentowanych treści odnoszących się do kwestii migracji w badanych wypowiedziach prasowych w tygodniku „Polityka” (liczba tekstów)

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę zaprezentowane dane, widać zachowanie podobnych proporcji, co do liczby wypowiedzi prasowych, o poszczególnym wydzwięku w obu tytułach. Dominacja wypowiedzi o wydzwięku neutralnym może być interpretowana jako efekt działań mających na celu zachowanie obiektywizmu przez podmiot organizujących przekaz. To właśnie teksty klasyfikowane jako neutralne (w „Newsweeku” 36, w „Polityce” 51) pokazują, że odbiorcę traktuje się jako osobę zdolną do autonomicznych wyborów i wolną. Kieruje się więc ku niemu przekaz, który choć niesie nie tylko walor poznawczy ale i opiniotwórczy, pobudza do refleksji i autointerpretacji. Druga pod względem liczby grupa tekstów obejmuje wypowiedzi z wartościowaniem pozytywnym („Newsweek” 21, „Polityka” 23). Najmniej prasowych tekstów wskazuje na jednoznacznie negatywny wydzwięk zjawiska („Newsweek” 16, „Polityka” 14). Te wskazania, wyraźnie inne co do liczby niż wypowiedzi zachowujące neutralność, można z kolei rozpatrywać jako dość jednoznaczne. Określone czyny i zjawiska, które powinny podlegać napiętnowaniu, ocenie negatywnej bądź przeciwnie – godne naśladowania i pochwały – są jako takie określane.

Podjmując z kolei dociekania zmierzające do eksploracji o charakterze jakościowym, można oprzeć je na wskazaniu zasadniczych pól tematycznych, prezentujących określony wizerunek

zjawisk związanych z migracją w przedmiotowej publicystyce. Wskazane powyżej kręgi temacyjne stanowią podstawę dla uszczegółowionych dociekań.

Lektura poszczególnych numerów tygodnika „Newsweek” i „Polityka” prowadzi do ukazania konkretnego obrazu procesów migracyjnych. Mogą to być ujęcia, które prezentują sytuacje trudne czy wręcz tragiczne – związane z losami uchodźców chcących osiągnąć oczekiwany status bezpieczeństwa po wydostaniu się z rodzimych stron. Niejednokrotnie pisano więc o skomplikowanych drogach do Europy, kryzysie humanitarnym czy ludzkiej tragedii. Rozpatrywano sprawę przyczyn, które prowadzą do opuszczania rodzimych stron. Przyglądano się reakcjom świata polityki, które wywołane były zmierzającymi z różnych stron falami migrantów. Odnosiło się to zarówno do Europy w jej instytucjonalnym wymiarze, który stanowi Unia Europejska, jak i do aktywności konkretnych państw, takich jak Niemcy, Francja czy Grecja. Sporo miejsca w badanych czasopismach zajmuje oczywiście sprawa polskiego spojrzenia na kwestie migracji. Można to zauważyć w publikacjach podkreślających postawy otwartości, akceptacji i tolerancji, jak również antyimigranckich – widocznych zarówno w wystąpieniach przedstawicieli polskich środowisk narodowych, jak i w stanowiskach elit politycznych. W kilku tekstach poruszono też temat polskiej emigracji; w wielu – pojawiają się też opinie zwracające uwagę na rolę zjawisk związanych z trudnościami w asymilacji migrantów, które są z pewnością spowodowane napięciami wynikającymi z radykalizmów i fundamentalizmów wyrażanych przez część ludności migrującej. Niejednokrotnie akty terroru łączone są z planami politycznymi sił bezpośrednio angażujących się w procesy instytucjonalne bądź posługują się przybyszami, którzy nie akceptują europejskiego modelu życia, albo jawnie występują przeciw porządkowi zastanemu w Europie.

Polska publicystyka polityczna wśród złożonego zbioru tematów i spraw, znalazła ważne miejsce na poruszanie kwestii związanych z migracjami. Można dostrzec, że nie ma to charakteru incydentalnego. Problematyka ta rysuje się w sposób złożony i zniuansowany. Wyłania się z niej obraz, w którym niewiele jest podstaw do traktowania tematu jako marginalnego albo bez ważnych następstw. Raczej jest tu wiele powodów do obaw, a na pewno refleksji. Migracje w prezentowanej odsłonie to zjawiska, których liczne konsekwencje wymagają nie tylko namysłu, ale i działań. Prezentowane ujęcie problemów migracyjnych każe zwracać uwagę na charakterystyczne zmiany społeczne, które są przez nie powodowane. Zmiany te dotyczą zarówno samych tendencji demograficznych, jak i procesów mentalnych i świadomościowych. Co niezwykle ważne, migracje wymagają działań nieodkładanych w czasie, ale wymagających decyzji politycznych oraz bez wątpienia – indywidualnych. Można uznać, że prezentowany obraz publicystyczny nie ma charakteru jednostronnego, jest złożony co do treści i pluralistyczny, gdy chodzi o aksjologię. Pozwala to traktować wspomniane tygodniki opinii jako czasopisma realizujące w pełni misję związaną z ich aktywnością w sferze publicznej.

Bibliografia

- Awdziejew, A. (2004). *Gramatyka interakcji werbalnej*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Bali, S. (2012) Ruchy ludności. W: P.D. Williams (red.), *Studia bezpieczeństwa*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

- Castels, M., Miller, M.J. (2009). *The Age of Migration International Population Movements in the Modern World*. Houndmills-Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Dunaj, B. (red.) (1996). *Słownik współczesnego języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Wilga.
- Golka, B. (1996). Zagraniczne systemy informacji masowej – zagadnienia teoretyczne. W: J. Adamowski, B. Golka, E. Stasiak-Jazurkiewicz (red.), *Wybrane zagraniczne systemy informacji masowej*. Warszawa: Wydawnictwo Elipsa.
- Habrajska, G. (2005). Nakłanianie, perswazja, manipulacja językowa. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica*, 7.
- Holzer, J.Z. (1999). *Demografia*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Janicki, W. (2007). Przegląd teorii migracji ludności. *Annale Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sec. B*.
- Kula, A. (2010). Media opiniotwórcze – próba definicji. W: M. Karwatowska, A. Siwiec (red.), *Przeobrażenia w języku i komunikacji medialnej na przełomie XX i XXI wieku*. Chełm: Wydawnictwo Best Print.
- Kula, A. (2013). O pewnych zasadach sztuki publicystycznej w prasie opiniotwórczej: temporalność i argumentacyjność. *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*, 20 (1).
- Kunczik, M., Zipfel, A. (2000). *Wprowadzenie do nauki o dziennikarstwie i komunikowaniu*. Warszawa: Wydawnictwo Scholar.
- McQuali, D. (2012). *Teoria komunikowania masowego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Mielczarek, T. (2007). *Monopol, pluralizm, koncentracja. Środki komunikowania masowego w Polsce w latach 1989–2006*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Mielczarek, T. (2013). Współczesna polska prasa opinii. *Rocznik Historii Prasy Polskiej*, XVI (1).
- Palczyński, T. (2004). Migracje. W: B. Szlachta (red.), *Słownik społeczny*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Pisarek, W. (red.) (2006). *Słownik terminologii medialnej*. Kraków: Wydawnictwo Universitas.
- Pisarek, W. (2008). *Wstęp do nauki o komunikowaniu*. Warszawa: Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Podemski, K. (2011). Świat w polskich tygodnikach opinii. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, LXXIII (3).
- Ranke, A. (2016). *Polska prasowa publicystyka polityczna wobec Kościoła rzymskokatolickiego w pierwszej dekadzie XXI wieku. Studium politologiczno-prasoznawcze*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe CDV.
- Skrzypczak, J. (red.) (1999). *Popularna encyklopedia mass mediów*. Poznań: Wydawnictwo Kurpisz.
- Sonczyk, W. (1999). *Media w Polsce: zarys problematyki*. Warszawa: Wydawnictwo WSiP.
- Szulczewski, M. (1976). *Publicystyka. Problemy teorii i praktyki*. Warszawa: PWN.
- Wojtak, M. (2004). *Gatunki prasowe*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.

„Newsweek”

- Cieśla, W. (2015). Ajrisz na przesuniętej kanapie. *Newsweek*, 13.
- Cieśla, W. (2016). Jak łatwo jest pomagać uchodźcom. *Newsweek*, 14.
- Finkelkraut, A. (2015). Europa to nie islam. *Newsweek*, 6.
- Gumowska, A. (2015). Antymuslim robi się modny. *Newsweek*, 37.
- Kacewicz, M. (2015). Niemcy pękają. *Newsweek*, 44.
- Kacewicz, M. (2015). Wolność na Tempelhof. *Newsweek*, 52.
- Kacewicz, M. (2016). Ci co przynoszą wojnę. *Newsweek*, 17.
- Kacewicz, M. (2016). Strach w Monachium. *Newsweek*, 32.
- Kalukin, R. (2015). Kochający inaczej. *Newsweek*, 39.
- Karpiuk, D. (red.) (2015). Wyżewy czarnej sotni, rozmowa z prof. Andrzejem Mencwelem, *Newsweek*, 39.
- Kim, R. (2015). Imam modli się za Polskę. *Newsweek*, 29.
- Kim, R. (2016). Hańba dla miasta. *Newsweek*, 38.
- Kim, R. (red.) (2016). Bo nigdy nie widzieli Araba, rozmowa z Ziadem Abou Salehem. *Newsweek*, 20.
- Kim, R. (red.) (2016). Coś się wahało, rozmowa z prof. Barbarą Fatygą, *Newsweek*, 25.

- Kim, R., Gębura, R. (2015). Obcy patrzą na nas. *Newsweek*, 24.
- Kim, R., Lis, E. (2015). Zapomnijmy o zmywaku. *Newsweek*, 12.
- Kim, R., Lis, E. (2015). Wcześniej się nie zdarzyło. *Newsweek*, 48.
- Lis, E. (2016). Musisz być kimś. *Newsweek*, 52.
- Michalski, C. (2015). Polska nasza, a wy obcy. *Newsweek*, 33.
- Michalski, C. (2015). Polityka strachu. *Newsweek*, 39.
- Nowicki, M. (2015). Karykatura nie zabija. *Newsweek*, 3.
- Nowicki, M. (2015). Prorok islamizacji. *Newsweek*, 4.
- Nowicki, M. (2015). Europejskie koszmary. *Newsweek*, 4.
- Nowicki, M. (2015). Samarytanie u wrót Europy. *Newsweek*, 33.
- Nowicki, M. (2015). Paryż w stanie wojennym. *Newsweek*, 48.
- Nowicki, M. (2016). Samotność Cesarzowej Europy. *Newsweek*, 8.
- Nowicki, M. (2016). Partia protestu. *Newsweek*, 9.
- Nowicki, M. (2016). Pornografia zbombardowanego miasta. *Newsweek*, 10.
- Nowicki, M. (2016). Dżihad, czyli bunt pokoleń. *Newsweek*, 16.
- Nowicki, M. (2016). Krucjata plażowa. *Newsweek*, 37.
- Nowicki, M. (red.) (2016). Terrorysty są obok nas, rozmowa z Guy Sormanem. *Newsweek*, 14.
- Nowicki, M. (red.) (2016). Koniec niemieckiej Europy, rozmowa z Ulrike Guerot. *Newsweek*, 38.
- Pawlicka, A. (red.) (2016). Zła fala, rozmowa z Radosławem Sikorskim. *Newsweek*, 27.
- Pawlicki, J. (2015). Ludzkie tsunami. *Newsweek*, 36.
- Pawlicki, J. (2015). Ucieczka elit. *Newsweek*, 38.
- Pawlicki, J. (2015). Terrorysty z Brukseli. *Newsweek*, 48.
- Pawlicki, J. (2015). Francja Le Penów. *Newsweek*, 51.
- Pawlicki, J. (2016). Suma wszystkich strachów. *Newsweek*, 2.
- Pawlicki, J. (2016). Europa pod ścianą. *Newsweek*, 6.
- Pawlicki, J. (2016). Uchodźca Mohamad Podolski. *Newsweek*, 43.
- Pawlicki, J. (2016). Zabijanie miasta. *Newsweek*, 44.
- Pawlicki, J. (2016). Grecka pułapka. *Newsweek*, 45.
- Pawlicki, J. (2016). Teologia gwałtu. *Newsweek*, 46.
- Pawlicki, J. (2016). Sama zachodu nie uratuje. *Newsweek*, 49.
- Pawlicki, J. (red.) (2015). Niemcy otwarte, rozmowa z Corneliusem Ochmannem. *Newsweek*, 39.
- Pawlicki, J. (red.) (2015). Unia chowa głowę w piasek, rozmowa z prof. Janem Zielonką. *Newsweek*, 46.
- Pawlicki, J. (red.) (2016). Samotność Merkel, rozmowa z Stefanem Korneliusem. *Newsweek*, 37.
- Szot, M. (2015). Życie codzienne w raj. *Newsweek*, 34.
- Szulc, A. (2015). Cały ten strach. *Newsweek*, 40.
- Śmigulec, A. (2015). U nas w domu. *Newsweek*, 38.
- Święchowicz, M. (2016). Jak pachnie strach. *Newsweek*, 6.
- Święchowicz, M., Lis, E. (2016). Dryfujące pokolenie. *Newsweek*, 25.

„Polityka”

- Domosławski, A. (2015). Ludy świata pukają do bram. *Polityka*, 38.
- Gańczak, F. (2015). Drugie burzenie Drezna. *Polityka*, 5.
- Gańczak, F. (2016). Drapieżcy i romantycy. *Polityka*, 4.
- Jakimowicz-Ostrowska, I. (2015). Arabowie w Krakowie. *Polityka*, 40.

- Janicki, M., Władyka, W. (2015). Gra w ciemnego luda. *Polityka*, 40.
- Kołodziejczyk, M. (2015). Każdy inny, wszyscy biali. *Polityka*, 41.
- Kołodziejczyk, M. (2015). Marsz Varsovia. *Polityka*, 47.
- Kowalczyk, P. (2015). Ludzka powódź. *Polityka*, 18.
- Krzemiński, A. (2016). Merkel musisz! *Polityka*, 49.
- Krzemiński, A. (2016). Oblężenie Berlina. *Polityka*, 2.
- Leszczyński, A. (2015). Rewolucja komórkowa. *Polityka*, 42.
- Lichnerowicz, A., Pieniążek, P. (2016). To jest ludobójstwo. *Polityka*, 28.
- Lipczak, A. (red.) (2016). Autoportret ze świnią, rozmowa z Nilüfer Göle. *Polityka*, 50.
- Mazuś, M. (2015). Wyznania Syryjczyków. *Polityka*, 30.
- Mazuś, M. (2015). Bilet bez miejscówki. *Polityka*, 38.
- Ostrowski, M. (2015). Każdy jest wezwany. *Polityka*, 3.
- Ostrowski, M. (2015). Znużony kontynent. *Polityka*, 26.
- Ostrowski, M. (2015). Koniec wspólnoty. *Polityka*, 48.
- Ostrowski, M. (red.) (2016). Podwójna kłątwa, rozmowa z Jeanem-François Colosimno. *Polityka*, 12.
- Paradowska, J. (2016). Schengen trzeczcy. *Polityka*, 2.
- Pawłowski, W. (2016). Terroryzm hybrydowy. *Polityka*, 29.
- Plebanek, G. (2015). Siła nienawiści. *Polityka*, 49.
- Pytlakowski, P. (2016). Matka woła: wracaj! *Polityka*, 4.
- (red.) (2015). Nielegalni toną. *Polityka*, 17.
- (red.) (2016). Kac koloński. *Polityka*, 3.
- (red.) (2016). Uchodźcy na arktycznym szlaku. *Polityka*, 5.
- Rybarczyk, M. (2016). Archipelag wstydu. *Polityka*, 38.
- Sasnał, P. (2016). Niemy środek islamu. *Polityka*, 33.
- Smoczyński, W. (2015). Płyną i giną. *Polityka*, 22.
- Smoczyński, W. (2015). Dżungla nad La Manche. *Polityka*, 33.
- Smoczyński, W. (2015). Ludzki nieludzki potop. *Polityka*, 36.
- Soda, R. (2015). Tor do Ameryki. *Polityka*, 20.
- Sturis, D. (2016). Magazyn dusz. *Polityka*, 12.
- Szczerek, Z. (2015). Dżungla w listopadzie. *Polityka*, 48.
- Szostkiewicz, A. (2015). Pislamista czyli Arab wyborczy. *Polityka*, 39.
- Szostkiewicz, A. (2016). Czy pani premier słucha Franciszka? *Polityka*, 21.
- Winięcki, J., Wójcik, Ł. (2016). Spokojnie to tylko zamach. *Polityka*, 14.
- Winnicka, E. (red.) (2015). Kolorowanie biało-czerwonego, rozmowa z Krystyną Starzewską. *Polityka*, 46.
- Wójcik, Ł. (2015). Jak się nie zderzyć. *Polityka*, 4.
- Zalewski, T. (2015). Między nami. *Polityka*, 9.
- Zalewski, T. (2016). Turecki czyściec. *Polityka*, 11.

Cytowanie

- Ranke, A.L. (2017). Publicystyka polityczna polskich tygodników opinii wobec zjawisk związanych z migracją („Newsweek” i „Polityka” w latach 2015–2016). *Acta Politica Polonica*, 1 (39), 17–30. DOI: 10.18276/ap.2017.39-02.